

עד כמה צריך לתור אחר מנין

חגי מזעקי

ראשי פרקים:

- א. מקור הדין
 1. זמן התפילה
 2. מקום התפילה
- ב. החובה לתור אחר מנין
 1. בנין או מנין
 2. מהו הזמן הדרוש למציאת מנין
- ג. מסקנות והוספות
- ד. סיכום

א. מקור הדין

1. זמן התפילה

המקור לחיוב תפילה בציבור הוא מהגמרא במסכת ברכות (סוף דף ז' תחילת דף ח'):

"א"ל רבי יצחק לרב נחמן מ"ט לא אתי מר לבי-כנישתא לצלויי? (מה הטעם לא בא אדוני לתפילה בבית הכנסת?) א"ל לא יכילנא, א"ל לכנפי למר עשרה ולצלי, (יאסף אדוני עשרה ויתפלל) א"ל טירחא לי מילתא (אמר לו: טורח לי בדבר) ולימא מר לשלוחא דציבורא דבעידנא דמצלי ציבורא ליתי ולודעיה למר (יאמר אדוני לשליח הציבור שבזמן שמתפללים יבוא ויודיע לאדוני) א"ל: מאי כולי האי? (אמר לו: מה כל זה?) אמר ליה דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי מאי דכתיב ואני תפילתי לך ד' עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללים. רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא כה אמר ד' בעת רצון עניתך. רבי אחא חנינא אמר מהכא הן אל כביר ולא ימאס וכתוב פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עימדי"

אם כך יש זמנים מיוחדים שבהם התפילה נשמעת שכן גם המשורר בתהילים מעיד על כך וכן הקב"ה בעצמו וכן מהמקור האחרון רואים שהקב"ה לא מואס בתפילה במעמד רבים.

2. מקום התפילה

לגבי מעלת התפילה בבית הכנסת מביאה הגמרא (שם בדף ו'): :

"תניא אבא בנימין אומר אין תפילתו של אדם נשמעת אלא **בבית כנסת**

שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפילה במקום הרנה שם תהא תפילה".

מפרש רש"י מקום הרנה - בבית הכנסת ששם אומרים הציבור שירות ותשבחות. לאור המקורות הללו ברור שהתפילה האידיאלית תבצע מבחינת המקום בבית הכנסת ובבחינת הזמן בשעה שהציבור מתפלל.

כך גם נפסק בשו"ע (סימן צ' סעיף ט'): :

"ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור ואם הוא אנוס שאינו

יכול לבוא לבית הכנסת יכוון להתפלל בשעה שהציבור מתפלל וכן אם

נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד אף על פי כן

יתפלל בבית הכנסת".

II. החובה לתור אחר מנין

עד כאן זו היתה כעין הקדמה לחיוב תפילה במנין ובבית כנסת בכלל כאשר האדם נמצא במצב רגיל ומסודר, השאלה היא עד כמה אדם שלדוגמא נמצא עכשיו בעיר אחרת (בתחנה המרכזית) ורוצה לחזור הביתה בעזרת אוטובוס צריך לתור אחר מנין ובית כנסת?

1. בנין או מנין

מקור לנושא נמצא במסכת פסחים (דף מו ע"מ א) :

"א"ר אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש לגבל לתפילה ולנטילת ידיים ארבעה

מילין...א"ר יוסי ברבי חנינה לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל

אינו חוזר אמר רב אחא ומינה מיל אינו חוזר הא פחות ממיל חוזר".

מפרש רש"י וכן לתפילה אם מהלך בדרך והגיע העת להתפלל אם יש בית כנסת

לפניו ברחוק ארבעה מילין הולך ומתפלל שם.

רש"י משתמש במושג בית כנסת והשאלה מה כונתו האם הכוונה לבנין עצמו או

לציבור המתפלל שם או אולי לשניהם גם יחד?

הריטב"א ועוד ראשונים וכך גם מובא בשו"ע מבינים ברש"י שהכוונה בית כנסת

היא דווקא לציבור ז"א שאין צורך לאדם לטרוח כדי ארבעה מילין כדי להתפלל

בבית כנסת ללא מנין לעומת זאת הוא יצטרך לטרוח כשיעור הנזכר בשביל מנין אף

ללא בית כנסת.

2. מהו הזמן הדרוש למציאת מנין

לגבי השיעור של ארבעה מילין לפניו ומיל לאחריו כשלא הולכים בדרך רגלית בדרך כלל נח להשתמש בשיעורים אלו בצורה של זמן.
4 מילין = פרסה, זמן הילוך של 72 דקות ולפיכך זמן הילוך מיל הוא 18 דקות זמניות.

יוצא מכאן שאדם המהלך בדרך מחויב להפסיד 36 דקות מזמנו כדי להתפלל במנין שכן זה שווה לזמן הילוך 2 מילין (מיל אחד שהוא מחויב לחזור אחורה מכיוון הדרך ומיל נוסף לחזור חזרה) וזאת כדי להתפלל במנין אף ללא בית כנסת ונראה שהדין דומה לגבי מי שנמצא בתחנת אוטובוס שגם מחויב להתפלל במנין ואפילו לא בבית כנסת אם יפסיד עד 36 דקות מזמנו. בשביל בתי כנסת ללא מנין אין הוא צריך להפסיד מזמנו.

III. מסקנות והוספות

- א. אם יגרום לו לילך יחידי פטור מן המנין. (משנ"ב ואחרונים).
- ב. אם יגרום לו להגיע למחוז חפצו לאחר שקיעת החמה פטור ממנין שכן לעולם יכנס אדם לעיר בכי טוב ז"א בעוד השמש על הארץ (משנ"ב ואחרונים).
- ג. אם יגרם לו מכך הפסד כספי פטור מן המנין (יש לציין שמניעת רווח אינה נחשבת להפסד כספי לענין זה)
- ד. תלמוד תורה - הטור מביא את דברי אביו הרא"ש - "טוב להתפלל בעשרה כי זמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד וגם אין תורתנו אומנותנו ובהרבה שעות אנו מתבטלין, לכן נבטל תורתנו בשעת תפילה ונשלים אותה בשעות האחרות ונצא ידי חובותינו בתורה ובתפילה".
- ה. לגבי תפילת שחרית מביא השו"ע בשם האגודה "ויש מי שאומר שמכל שכן שלא ישכים אדם לילך מעיר שמתפללין בה עשרה אם יכול לבוא למחוז חפצו בעוד היום גדול ושלא יצטרך ללכת יחידי אחר התפילה.
- ו. ז"א שכאשר האדם נמצא במקום שמתפללים בו שחרית והוא לא צריך לטרוח כדי להגיע למקום עם מנין הרי שהוא צריך לחכות אף יותר מ-36 דקות.
- ז. בעל האשל אברהם פוסק שהדין של 4 מילין לפניו ומיל אחד אחריו נכון גם לגבי ערבית שקיבלנו עלינו כחובה.

IV. סיכום

ראינו את חשיבות התפילה במנין ובבית הכנסת ואת האופי המיוחד של חיובה של תפילה בציבור שכן כך התפילה נשמעת על כן כדי לו לאדם לטרוח בעבודה. יהי רצון שיתקיימו תפילותנו בעת רצון ורחמים ויפתחו לנו שערי שמי מרומים.